

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 48932-05-20

ע"ע 5712-06-20

ניתן ביום 25 נובמבר 2020

המערער בע"ע 48932-05-20
המשיב בע"ע 5712-06-20

פרופ' יעקב פיקאר

-

המשיבה בע"ע 48932-05-20
המערער בע"ע 5712-06-20

המכללה האקדמית נתניה

**לפני: סגן הנשיאה אילן איטח, השופטת חני אופק גנדלר, השופט אילן סופר
נציגת ציבור (עובדים) גב' יעל רון, נציג ציבור (מעסיקים) מר גדעון צימרמן**

**ב"כ פרופ' יעקב פיקאר - עו"ד עדנה סעאתי
ב"כ המכללה האקדמית נתניה - עו"ד אורית זילוני, עו"ד עידן עשור**

מיני-רציו:

* ביה"ד פסק כי מנסיבות העניין עולה הסכמת המערער, המשמש כמרצה במשיבה, ולו מכללא, להפחתות שכר; בנוסף, לא נפל פגם בעמדת המשיבה לפיה תשלום השבתון בגין שנת תשע"ז מוגבל לשכר בגין משרה מלאה בלבד ולפיכך לא קמה למערער זכאות לתשלום בגין הפרה כלשהי; ביחס לשבתון שנת תשע"ח, לא הוכחה זכות של המערער ללמד במהלכו, המשיבה לא הייתה חייבת ליתן לו זכות טיעון בנוגע לדחיית בקשתו ללמד חלקית בשבתון, ואין בעמדתה שלא לאפשר למערער ללמד אצלה בשבתון משום חוסר תום לב. לפיכך בוטל תשלום הפיצוי שהושת על המשיבה.

* עבודה – עובדים – שכר עבודה

* עבודה – עובדים – זכויותיהם

* עבודה – תנאי עבודה – שינויים

* עבודה – שכר עבודה – תביעה להפרשי שכר

שני ערעורים על פסק דין של ביה"ד האזורי לעבודה שבו נדחתה בעיקרה תביעת המערער-המְנַצֵּה בע"ע 48932-05-20, והמכללה האקדמית נתניה, היא המערערת בע"ע 5712-06-20, חויבה לשלם לו פיצוי בסך של 60,000 ₪ בקשר לשבתון של שנת תשע"ח וכן הוצאות משפט. ערעור המרצה נסב אודות דחיית תביעתו להפרשי שכר, בגין שכר עבודה שהופחת ואודות שני שבתונים.

בית הדין הארצי לעבודה (סגן הנשיאה א' איטח, השופטים ח' אופק גנדלר, א' סופר ונציגי הציבור י' רון, ג' צימרמן) דחה את הערעור בע"ע 48932-05-20, קיבל את הערעור בע"ע 5712-06-20 ופסק כי:

אשר לערעור המרצה בגין דחיית תביעתו להפרשי שכר, אין מקום להתערב בקביעת ביה"ד קמא כי הפחתות השכר בוצעו על רקע קשיים כלכליים של המכללה ונעשו לגבי כלל העובדים. ביה"ד קמא קבע בצדק כי שעה שעסקינן בהפחתה בשכר, על המכללה להוכיח את הסכמת המרצה להפחתה. במקרה זה, צורך כלכלי ממשי ואובייקטיבי הצריך את ביצוע ההפחתה, ובמידה מסוימת אף המרצה הכיר בזמן אמת בנחיצות הדבר. די בקביעת ביה"ד קמא כי מכלל נסיבות העניין ניתן ללמוד על הסכמה של המרצה, ולו מכללא, להפחתות השכר, אשר על הכוונה לערוך אותה ניתנה הודעה מראש בכפוף להסכמה כאמור. מצופה היה מהמרצה, נוכח הטעם להפחתה ואופייה הרוחבי, להביע את התנגדותו בצורה ברורה ולא בצורה של הסכמה מעורפלת, המאפשרת, בחלוף הזמן ובשים לב למכלול הנסיבות, להגיע למסקנה כי אכן המרצה השלים עם ההפחתה בשכר.

אשר לערעור המרצה ביחס לשבתון תשע"ז, המרצה לא יצא לשבתון בשנה זו, שעה שהמכללה הודיעה לו מראש שבמהלך השבתון ישולם לו שכרו לפי משרה תקנית של 8 שעות שבועיות. המרצה לא רצה לצאת לשבתון שבמהלכו לא ישולם לו שכר בגין 4 שעות שבועיות נוספות, כפי השתכרותו קודם לשבתון. לטענת המרצה, עמדת המכללה מהווה הפרה של זכויותיו ורק בגללה, הוא לא יצא לשבתון ולכן תבע פיצוי בשיעור התשלומים שהיו מגיעים לו עם היציאה לשבתון. אלא שמעבר לקושי שבתביעת תשלומים בגין שבתון שעה שהמרצה לא יצא אליו, אין בסיס לטענותיו. זאת ועוד, מן הראיות עולה כי משרת המרצה כוללת 8 שעות תקניות בתוספת 4 שעות נוספות, והאחרונות אינן מצמיחות זכות לשבתון, ולפיכך בדין קבע ביה"ד קמא כי לא נפל פגם בעמדת המכללה לפיה תשלום השבתון בגין תשע"ז מוגבל לשכר בגין משרה מלאה בלבד ואינו כולל את שעות הלימוד הנוספות שמעבר למשרה מלאה. משלא נפל פגם בעמדת המכללה ממילא לא קמה לו זכאות לתשלום בגין הפרה כלשהי. כל שנותר בידו היא תביעה לפדיון השבתון וזכות כזו אינה קיימת.

אשר לערעורי הצדדים ביחס לשבתון תשע"ח, זכויות המרצה שולמו לו לפי משרה תקנית בת 8 שעות. לטענת המרצה, גם אם אינו זכאי לתשלום של 4 שעות שבועיות נוספות, היה על המכללה לאפשר לו במהלך השבתון ללמוד בפועל בהיקף של 4 שעות שבועיות, כדי שהכנסתו במהלך השבתון לא תפחת מהכנסתו הרגילה. בית הדין האזורי קבע כי ההחלטה שלא להעסיק את המרצה ב-4 שעות שבועיות נוספות התקבלה שלא בתום לב והתבססה על שיקולים לא עניינים ומשכך על המכללה לפצותו בסך של 60,000 ₪. אלא שלא הוכחה הזכות של המרצה ללמוד במכללה במהלך השבתון. זאת ועוד, בכתב המינוי נקבע כי הזכות ללמוד 4 שעות שבועיות נוספות מוגבלת לתקופה בה הוא מרצה בפועל. גם בהנחה כי לא הייתה מניעה להעסיק את המרצה במכללה ב-4 שעות שבועיות בתקופת השבתון, הרי שלא בוססה חובה לעשות כן. בקשת המרצה ללמוד 4 שעות נוספות היא בבחינת יצירת זכות כלכלית, ולא שלילה של זכות קיימת, ומשכך, המכללה לא הייתה חייבת ליתן למרצה זכות טיעון בנוגע לדחיית בקשתו ללמוד ב-4 שעות שבועיות במכללה במהלך השבתון. אין בעמדת המכללה שלא לאפשר למרצה ללמוד אצלה במהלך השבתון משום חוסר תום לב, שכן משמעות סירוב זה היא כי עתותיו יתפנו לעיסוק במחקר והרחבת השכלה, כתכלית השבתון. לאור האמור בוטל החיוב שהושת על המכללה, ולפיכך בוטל אף חיוב המכללה בהוצאות משפט.

פסק דין

1. בפנינו שני ערעורים על פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה תל-אביב (השופטת הבכירה חנה טרכטינגוט ונציג הציבור מר מרדכי מנוביץ; [סעי' 16-07-6872](#)) [פורסם בנבו] שבו נדחתה בעיקרה תביעת פרופ' יעקב פיקאר (להלן - **המרצה**) והמכללה האקדמית נתניה (להלן - **המכללה**) חויבה לשלם לו פיצוי בסך של 60,000 ₪ בקשר לשבתון של שנת תשע"ח וכן הוצאות משפט בסך של 10,000 ₪.
2. לאחר שבחנו את כלל חומר התיק ואת טענות הצדדים לפנינו בכתב ובעל פה בשני הערעורים, הגענו למסקנה כי דין ערעור המרצה להידחות ודין ערעור המכללה להתקבל. להלן נפרט את טעמינו.

ערעור המרצה – הפרשי שכר

3. בית הדין האזורי דחה את תביעת המערער להפרשי שכר בגין שכר עבודה שהופחת בשלושה מועדים: הראשון, החל מחודש אוקטובר 2012 - הפחתה של 2% בשכר; השני, החל מחודש אוקטובר 2014 - המשך ההפחתה של 2% בשכר; השלישי, החל מחודש אפריל 2014 - הפחתה נוספת של 10% בשכר.
4. בית הדין האזורי קיבל כי הפחתות אלה בוצעו על רקע קשיים כלכליים של המכללה ונעשו לגבי כלל העובדים, לרבות המרצים. מדובר בקביעה עובדתית שאין מקום להתערב בה.
5. בית הדין האזורי התייחס למכתבי המרצה בקשר לאותן הפחתות - מכתבים אשר נשלחו למכללה בסמוך לאחר כל הפחתה וכן בחודש אוקטובר 2016 ובהם מחד גיסא לא הובעה הסכמה מפורשת להפחתה, ומאידך גיסא צוין כי בשלב זה אין בכוונת המרצה לעמוד על מיצוי זכויותיו. בית הדין האזורי קבע כי במכתבים אלה של המרצה אין לראות "ביטוי חד משמעי להתנגדותו לשינוי בתנאי השכר וזאת לאור העובדה, כי המשך לעבוד במשך כשלוש שנים בלי להודיע את עמדתו המפורשת... התרשמותנו הינה כי התובע אשר הינו משפטן ומלווה ביעוץ משפטי, בחר לאחוז את החבל משני קצותיו ולהודיע הודעה מעורפלת. התובע לא רצה להסתכן בויתור על מקום עבודתו ותנאי עבודתו, כפי שהושגו בהסכם

2009 אך בחר להשאיר בידי 'קלף מיקוח' אשר בו הוא ישתמש בבוא העת" (סעיף 19 לפסק הדין). בית הדין ציין כי שאלת ההסכמה להפחתה צריכה להיבחן בשים לב למכלול הנסיבות. לאחר בחינת מכלול הראיות והעדויות, הגיע בית הדין למסקנה כי הגם שהמרצה לא נתן הסכמה מפורשת להפחתות השכר, הרי שיש לראות בהתנהלותו, לרבות העובדה שהוא ישב ולא עשה דבר עד לאוקטובר 2016, התנהגות בחוסר תום לב וכהסכמה בהתנהגות להפחתה.

6. צדק בית הדין האזורי כי שעה שעסקינן בהפחתה בשכר, על המכללה להוכיח את הסכמתו של המרצה להפחתה.

לטעמינו, טיבה של עמדת העובד הנדרשת ממנו עשויה להיות מושפעת, בין היתר, מהסיבה בעטיה נדרש השינוי בחוזה העבודה. במקרה זה, ההפחתה בשכר נעשתה על רקע קושי כלכלי אליו נקלעה המכללה ושחייב הפחתה שכזו לכלל העובדים. מכאן שצורך כלכלי ממשי ואובייקטיבי הצריך את ביצוע ההפחתה, ובמידה מסוימת אף המרצה הכיר בזמן אמת בנחיצות הדבר, עת חתם את מכתבו מיום 10.12.2012 במילים "אני מקווה שהמכללה תצליח להשיג את מטרותיה".

7. מבלי להידרש לכלל הנמקות בית הדין האזורי בסוגיית הפחתת השכר, די לנו בקביעת בית הדין האזורי כי מכלל נסיבות העניין ניתן ללמוד על הסכמה של המרצה, ולו מכללא, להפחתות השכר, אשר על הכוונה לערוך אותה ניתנה הודעה מראש בכפוף להסכמה כאמור; ובהן: התנגדות מעורפלת המשאירה כביכול את מועד מיצוי הזכות לעתיד הבלתי מוגדר כשלמרצה הבחירה אם ומתי לדרוש את הפרשי השכר; חוסר מעש בקשר להתנגדות להפחתה במשך תקופה ארוכה, ואף הבעת אותה התנגדות מעורפלת בלבד כאשר המצב הכלכלי חייב הפחתה נוספת. למצער ניתן ללמוד שהמכתבים ששלח המרצה בשעתם היו בבחינת יציאה ידי חובה וכי כוחה של ההתנגדות המקורית התעמעם בחלוף הזמן. מצופה היה מהמרצה נוכח הטעם להפחתה ואופייה הרוחבי, להביע את התנגדותו בצורה ברורה וחד משמעית ולא בצורה של הסכמה מעורפלת המאפשרת בחלוף הזמן ובשים לב למכלול הנסיבות, להגיע למסקנה כי אכן המרצה השלים עם ההפחתה בשכר. המדובר בקביעה עובדתית בעיקרה המבוססת, בין היתר, על התרשמותו של בית הדין האזורי ממארג הראיות שלפניו ועל התרשמותו מעדות המרצה, שלא מצאנו הצדקה להתערב בה.

ערעור המרצה - שבתון תשע"ז

8. המרצה לא יצא לשבתון בשנת תשע"ז, שעה שהמכללה הודיעה לו מראש שבמהלך השבתון ישולם לו שכרו לפי משרה תקנית של 8 שעות שבועיות. המרצה, מסיבותיו האישיות לא רצה לצאת לשבתון שבמהלכו לא ישולם לו שכר בגין 4 שעות שבועיות נוספות, כפי השתכרותו קודם לשבתון. לטענת המרצה, עמדת המכללה מהווה הפרה של זכויותיו ורק בגלל הפרה זו, הוא לא יצא לשבתון ולכן תבע פיצוי בשיעור התשלומים שהיו מגיעים לו עם היציאה לשבתון. מעבר לקושי שבתביעת תשלומים בגין שבתון שעה שהמרצה לא יצא לשבתון (להבדיל מתביעת פיצוי בגין נזק), לא מצאנו שיש בסיס לטרוניית המרצה כנגד המכללה.

9. בית הדין האזורי קבע כי זכותו של מרצה לשבתון מוגבלת בהתאם לתקנון למשרה מלאה תקנית, העומדת על 8 שעות שבועיות, ואינה כוללת זכאות לצבירת שבתון ותשלום בגין שעות לימוד נוספות מעבר להיקף המשרה התקנית. עיון בתקנון השבתון מעלה כי סעיף 1ב קובע כי **"בשום מקרה לא ייהנה חבר סגל ממכסת שבתון בגין עבודה העולה על משרה שלמה אחת..."**. צא ולמד כי העבודה בשעות הלימוד הנוספות שהן מעבר למשרה התקנית, לא מצמיחות זכאות לשבתון. משכך, עבודת המרצה 4 שעות לימוד נוספות שבועיות כלל לא הצמיחו למרצה זכות לשבתון, זאת להבדיל מההוראה בשעות התקניות. זאת ועוד עיון בכתב המינוי מיום 29.2.2004, מעלה כי המרצה אכן היה זכאי ללמד 4 שעות שבועיות נוספות. בסעיף 4.1ד לכתב המינוי שדן באותן שעות נוספות, צוין כי יחולו על תוספת זו הכללים המנויים בסעיף 4.1ג לכתב המינוי שעוסקים בתוספת של 25%. בין היתר נקבע בכללים לתוספת האחרונה כי לא תחול עליה **"תוספת זכויות שבתון"**.

לא זו אף זו, באותו סעיף נקבע כי עניין השעות הנוספות **"יופעל רק בתקופה בה תרצה 12 שעות שנתיות בפועל"**. דהיינו, כי הזכות לשעות לימוד נוספות, חלה רק בתקופה שבה המרצה מלמד בפועל. לבסוף נזכיר כי בסעיף 16 להסכם 2009 נקבע כי בכל הנוגע ל-4 השעות הנוספות ינהגו הצדדים **"כפי שסוכם בחוזה מתאריך 29.2.2004"**.

על רקע אלה, אין בידינו לקבל את טענת המרצה לפיה משרתו המלאה כוללת 12 שעות שבועיות. משרתו כוללת 8 שעות תקניות בתוספת 4 שעות נוספות, והאחרונות אינן מצמיחות זכות לשבתון.

10. לאור המקובץ בדין קבע בית הדין האזורי כי לא נפל פגם בעמדת המכללה לפיה תשלום השבתון בגין תשע"ז, כמו של השבתונים האחרים, מוגבל לשכר בגין

משרה מלאה בלבד ואינו כולל את שעות הלימוד הנוספות שמעבר למשרה מלאה. בנסיבות אלה, משלא נפל פגם בעמדת המכללה ממילא לא קמה לו זכאות לתשלום בגין הפרה כלשהי. כל שנותר בידו היא תביעה לפדיון השבתון וזכות שכזו אינה קיימת (ראו סעיף 9 לתקנון השבתון).

ערעורי הצדדים - שבתון תשע"ח

11. בשנת תשע"ח יצא המרצה לשבתון. זכויותיו שולמו לו לפי משרה תקנית בת 8 שעות. לטענת המרצה, גם אם אינו זכאי לתשלום של 4 שעות שבועיות נוספות, היה על המכללה לאפשר לו במהלך השבתון ללמד בפועל בהיקף של 4 שעות שבועיות, כדי שהכנסתו במהלך השבתון לא תפחת מהכנסתו הרגילה.

12. בית הדין האזורי קבע כי ההחלטה שלא להעסיק את המרצה ב-4 שעות שבועיות נוספות התקבלה שלא בתום לב והתבססה על שיקולים לא ענייניים. משכך, נקבע כי על המכללה לפצות את המרצה בפיצוי בשיעור של 60,000 ₪.

13. נקודת המוצא לדיון ברכיב זה היא כי לא הוכחה הזכות של המרצה ללמד במכללה במהלך השבתון. זאת ועוד. בסעיף 4.1 דלכתב המינוי נקבע כי הזכות ללמד 4 שעות שבועיות נוספות מוגבלת לתקופה בה הוא מרצה בפועל. גם אם יונח - ואיננו קובעים כך - כי לא היתה מניעה להעסיק את המרצה במכללה ב-4 שעות שבועיות בתקופת השבתון, הרי שלא בוססה חובה לעשות כן. בנסיבות המקרה בקשת המרצה ללמד 4 שעות נוספות היא בבחינת יצירת זכות כלכלית, ולא שלילה של זכות קיימת, ומשכך, המכללה לא היתה חייבת ליתן למרצה זכות טיעון בנוגע לדחיית בקשתו ללמד ב-4 שעות שבועיות במהלך השבתון. לא מצאנו בעמדת המכללה שלא לאפשר למרצה ללמד **אצלה** במהלך השבתון משום חוסר תום לב, שכן משמעות סירוב זה היא כי עתותיו יתפנו לעיסוק במחקר והרחבת השכלה, כפי תכליתו של השבתון. העובדה שהמכללה אינה מגבילה את אפשרות העיסוק של המרצה בהוראה במוסדות אקדמיים אחרים במהלך השבתון אינה מחייבת גזירה שווה לעניין הוראה אצלה במהלך השבתון. במכתב המל"ג מיום 23.10.18 לפיו מרצה בשבתון המועסק במשרה מלאה יכול להיות מועסק כמורה מן החוץ, מחוץ למוסד, עד 6 שעות שבועיות - קיים עוגן להבחנה זו. לכך נוסיף, כי המרצה לא טען ולא ביסס טענה למדיניות בררנית של המכללה, לפיה אפשרה לחברי סגל אחרים ללמד אצלה בתקופת השבתון.

ערעורי הצדדים - הוצאות משפט

14. שעה שבוטל החיוב היחיד שהושת על המכללה בפסק דינו של בית הדין האזורי מצאנו כי בשים לב למכלול נסיבות העניין, ושעה שכל התביעה נדחתה - שיש לבטל את חיוב המכללה בהוצאות משפט. לא מצאנו להידרש לסוגית הוצאות המשפט בבית הדין האזורי במנותק מההוצאות בערעורים.
15. **סוף דבר** - ערעור המכללה מתקבל, וערעור המרצה נדחה. המרצה יישא בהוצאות המכללה בגין כלל ההליכים בסך 20,000 ₪.

ניתן היום, ט' כסלו תשפ"א (25 נובמבר 2020) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

אילן סופר, שופט	חני אופק גנדלר, שופטת	אילן איטח, סגן נשיאה, אב"ד
מר גדעון צימרמן, נציג ציבור (מעסיקים)		גברת יעל רון, נציגת ציבור (עובדים)

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

אילן איטח 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה